

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 18. Fylke: Østfold.
 Tilleggsspørsmålnr. Herad: Rakkestad.
 Emne: Juletre og julehalm. Bygdelag:
 Oppskr. av: J.H.Olsen-Smedal. Gard:
 (adresse): Rakkestad. G.nr. Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

- 1) I dag er juletreet alminnelig i bygda-i allfall i hjem hvor det er barn.
- 2) Enkelte hadde juletre omkring 1870, men alminnelig ble det først i 1880-årene.
- 3) Juletreet ble først brukt i hjemmene. I 1890-årene var det enkelte skoler som tok til å holde juletreffest for skolebarna. Siden er det litt etter litt blitt vanlig-ikke bare i skolene, men også i mange lag og foreninger, som søndagsskoleforeninger, indremisjonsforeninger, ungdomsforeninger, avholdslag o.fl..
- 4) Til omkring 1900 ble det ofte foran julen og de andre høytidene-og ellers også av og til-brukt å strø flakket enerbar på golvet og ovnsplaten. Så vidt en vet, har det ikke vært brukt å pynte med halmkroner. Å pynte ut stuen med pynt av farget papir har vært meget brukt de siste 60-70 årene. Papirpynten blir i regelen anbrakt på lamper, lysestaker, på bord og andre steder. Ting av farget papir utgjør også en god del av juletrepynten.
- 5) Selv om en har juletre, pynter de fleste gjerne

ut stuen på den sistnevnte måten.

- 6) Størrelsen på juletreet kan variere nokså meget. Et tre til å sette på bordet er ofte omkring 1 m, mens det som skal stå på golvet er 1-2 m høyt. På foreningsfester brukes ofte et tre som er mer enn 2 m.
- 7) I den første tiden juletreet kom i bruk, var det vanlig å pynte det med lys, epler og forskjellige slag finere bakverk, som kakemenn, kakekoner og senere med sukkerkjeks fra bakeriene. Men nu brukes sjelden bakverk som pynt lenger. Fra omkring 1900 ble det vanlig å pynte med lys og glass- og papirpynt. Papirpynten lages i regelen hjemme.
- 8) Juletreet blir gjerne pyntet av mor eller en annen voksen. Det har nok vist seg at der hvor to eller flere barn skal gjøre det, blir det lett uenighet mellom dem.
- 9) Som nevnt ovenfor, brukes juletre som står på bordet og som står fritt på golvet. I hjem hvor det er barn, brukes helst det siste.
- 10) Lysene på juletreet tendes juleaften, og ofte også juledags aften, nyttårsaften, trekongersaften, og ellers ved festlige tilstelninger for barn i julen.
- 11) På juletreffester i lag og foreninger og i enkelte hjem også er det vanlig å gå omkring treet og synge julesalmer og julesanger. Det er de vanlige, som Her kommer dine arme små, Glade jul, Et barn er født i Betlehem, Jeg synger julekvad, Jeg er så glad hver julekveld, Deilig er den himmel blå, Kjærlighet fra Gud, Deilig er jorden o. fl..

- 3
- 12) Det mest alminnelige er å la juletreet bli stående til tjuende dag jul. I hjem hvor det er dårlig plass, blir det nok tatt før også.
 - 13) I regelen får barna under mors tilsyn lov å høste juletreet-ofte sammen med innbudte barn.
En sier å høste juletreet.
 - 14) Her i bygda nyttes selvfølgelig alltid gran som juletre.
 - 15) Går ut.
 16. Å sette opp et tre utenfor huset om julekvelden har-så vidt en vet-ikke vært brukt her i bygda. Men derimot er det vanlig å hogge et mindre grantre og kviste det slik at det blir sittende en krans av kvister omtrent en 0,5 m fra toppen. På den settes så juleneket. Stangen blir så spikret fast til kanten av låvebrua eller til låveveggen-ofte en på hver side. av låvedøra.

 - 1) Det kan nok tenkes at det i eldre tider da det var jordgolv i stua, ble ^tsrødd halm på golvet, men det er lenge siden, og det finnes ikke lenger noen tradisjon om noe slikt heller.

3910

NORSK ETHOLOGISK GRANSKING